

Σε 1 λεπτό

► Ο καθηγητής José Antonio Costa Ideias στο γραφείο του

JOSÉ ANTONIO COSTA IDEIAS «ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΠΟΡΤΟΓΑΛΟΙ ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΙ ΕΛΑΧΙΣΤΑ»

Ο καθηγητής José Antonio Costa Ideias διδάσκει ελληνικά στο Νέο Πανεπιστήμιο της Λισαβόνας. Λάτρης του ελληνικού πολιτισμού, απάντησε πρόθυμα στις ερωτήσεις μας, σε όποια ελληνικά, επισημαίνοντας ότι Έλληνες και Πορτογάλοι «γνωρίζουν ελάχιστα ο ένας τον άλλο».

Έλληνες και Πορτογάλοι μοιάζουν σε πολλά. Όμως γνωρίζουν ελάχιστα ο ένας τον άλλο. Γιατί; Είναι μόνο η απόσταση;

Δεν είμαι σίγουρος ότι οι Έλληνες και οι Πορτογάλοι μοιάζουν και τόσο πολύ. Φυσικά έχουμε κοινά στοιχεία, είμαστε «λαοί της διασποράς», ζούμε στις «άκρες της Ευρώπης», είχαμε και οι δύο χώρες σκληρές δικτατορίες τον περασμένο αιώνα... Είναι και γνωστό ότι σήμερα ζούμε στις ίδιες σχεδόν οικονομικές και πολιτικές συνθήκες... Αλλά έχουμε διαφορετική ιστορική πορεία, διαφορετικό πολιτισμό και ταυτότητα (μία «ατλαντική ταυτότητα» στην περίπτωση της Πορτογαλίας, θα έλεγα). Ναι, Έλληνες και Πορτογάλοι γνωρίζουν ελάχιστα ο ένας τον

άλλο, αυτό είναι γεγονός.

Ο προβληματισμός της «γνωριμίας», κατά τη γνώμη μου, έχει σχέση με τη συνάντηση με την ετερότητα, το «άλλο». Είναι ζήτημα ανταλλαγής, διαλόγου... Εγώ θα έλεγα ότι η απόσταση -η φυσική, γεωγραφική απόσταση- στη σύγχρονη παγκόσμια σκηνή δεν παίζει ιδιαίτερο ρόλο.

Ο πολιτιστικός διάλογος, η δυναμική συνάντηση μιας διαφορετικής, ξένης κουλτούρας παίζει όμως μεγάλο ρόλο. Για να γνωρίσεις τον άλλο, πρέπει να τον πλησιάσεις, να τον καταλάβεις, πρέπει να ξέρεις τη δική του γλώσσα (ή πρέπει να βρεις μια κοινή γλώσσα ομιλίας και διαλόγου), πρέπει να είσαι έτοιμος για να ακούσεις τη φωνή του...

Δείχνουν ενδιαφέρον οι Πορτογάλοι για τον ελληνικό πολιτισμό; Τι γίνεται με τις εκατέρωθεν μεταφράσεις λογοτεχνικών έργων; Βοηθούν; Η νεοελληνική πνευματική φωνή δεν ακούγεται εύκολα στην πατρίδα μου. Οι Πορτογάλοι, γενικά, δεν έχουν ιδέα για τη νεότερη Ελλάδα.

Δεν γνωρίζουν τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Οι σχέσεις -οικονομικές και πολιτιστικές- είναι ελάχιστες.

Η ελληνική κοινότητα στην Πορτογαλία είναι σχετικά μικρή. Ωστόσο, για τους Πορτογάλους, η Ελλάδα αποτελεί μια σειρά από κλισιές: Ήλιος, θάλασσα, νησιά, αρχαία μνημεία... Διακοπές, δηλαδή, αλλά και... υπανάπτυξη και γενικό χάος. Άνθρωποι χωρίς αίσθηση της τάξης. Ζήτημα στερεοτύπων...

Ένα σημαντικό στοιχείο στο θέμα του διαλόγου μεταξύ πολιτισμών παραμένει η γλώσσα. Η διδασκαλία της γλώσσας παίζει μεγάλο ρόλο. Στο πανεπιστήμιο όπου διδάσκω (το Νέο Πανεπιστήμιο της Λισαβόνας - FCSH/Ilsona - Ινστιτούτο Ξένων Γλωσσών και Φιλολογιών) υπάρχει μεγάλος ανταγωνισμός στον τομέα της διδασκαλίας ξένων γλωσσών και πολιτισμών (προς στιγμή διδάσκονται 32 ξένες γλώσσες) και, δυστυχώς, η ελληνική -μια «μικρή μεγάλη» γλώσσα- στην εποχή μας δεν έχει «εμπορική αξία». Είναι λοιπόν σχε-

δόν άγνωστη γλώσσα στην Πορτογαλία.

Όμως ο πλούσιος σύγχρονος ελληνικός πολιτισμός πρέπει να γίνει γνωστός στο πορτογαλικό κοινό. Αξίζει. Σ' αυτή την περίπτωση είναι μεγάλος ο ρόλος της λογοτεχνικής μετάφρασης.

Μέχρι σήμερα, η νεοελληνική λογοτεχνία δεν έχει διαβαστεί ευρέως στο εξωτερικό. Στην Πορτογαλία, υπάρχουν λίγα μεταφρασμένα νεοελληνικά έργα. Πέρα από τον Καβάφη, τον Καζαντζάκη, τον Σέφερν, τον Ελύτη και τον Ρίτσο, πολλοί λίγοι άλλοι Έλληνες συγγραφείς του 20ου αιώνα και της εποχής μας είναι γνωστοί.

Εγώ προσωπικά, ως λογοτεχνικός μεταφραστής, μέχρι στιγμής έχω μεταφράσει έργα των Μιχ. Μπυσάκη, Ν. Καζαντζάκη, Μ. Κουμανταρέα, Δημ. Δημητριάδη, Π. Μάρκαρη, Μ. Παπαθανασοπούλου, Αντρ. Στάικου, Λ. Αναγνωστάκη, Ερωφ. Λέκκα, κ.ά. Αυτή τη στιγμή μεταφράζω και ένα θεατρικό κείμενο του Αντώνη Νικολή («Λισαβόνα»).

● ΝΙΚΟΣ ΧΑΙΡΙΦΩΓΑΣ